

ADA: de Actieve Dorpen Aanpak van de Groninger Dorpen
Alle gemeentelijke instrumenten

Gemeentelijke instrumenten

Wat zijn de mogelijkheden voor gemeenten om dorpen en dorpsbewoners te ondersteunen bij hun initiatieven? Daarvoor heeft zij een aantal instrumenten tot haar beschikking, die ze in verschillende thema's en gebieden kan inzetten.

Instrumenten

- [Regelingen en besluiten](#)
- [Gemeentelijke organisatie](#)
- [Financiën](#)

Thema's

- [Bestuur, democratie en organisatie](#)
- [Bouwen, wonen, leefomgeving en verkeer](#)
- [Economie, milieu, natuur en klimaat](#)
- [Onderwijs, vorming, cultuur en sport](#)
- [Gezondheid, welzijn, werk en inkomen](#)

Instrumenten

Gemeentes kunnen dorpsbewoners ondersteunen met de volgende instrumenten:

Besluiten en regelingen. Elke gemeente heeft het lokale gezag over tal van zaken. Deze zijn vaak vastgelegd in verordeningen, vergunningen of besluiten. Zo regelt een plaatselijke verordening bijvoorbeeld of iets openbaar toegankelijk is of niet, verleent de gemeente een horecavergeving, neemt een verkeersbesluit of stelt een bestemmingsplan vast. Maar ook een gemeentelijke visie kan rechtskracht hebben wanneer deze publiek gedeeld wordt. Hiermee legt een gemeente vast wat ze van plan is en hoe ze daarmee voor een bepaalde periode voorspelbaar wordt. Een dorpsvisie kan zo bijvoorbeeld aan kracht winnen als deze door onze gemeente vastgesteld wordt en later als uitgangspunt voor overkoepelende visievorming gehanteerd wordt.

Gemeentelijke organisatie. De gemeente geeft uitvoering aan wettelijke en niet-wettelijke taken. Vaak zijn deze in domeinen of beleidsvelden vastgelegd en te herkennen in de gemeentelijke begroting en wordt dit met ons gedeeld via website of krant. Vroeger deden gemeenten veel zelf maar tegenwoordig wordt veel uitbesteed. Een alternatief daarbij is de publiek-private samenwerking waarin de overheid met bedrijven of maatschappelijke ondernemingen (bijvoorbeeld een burgercollectief) kan samenwerken. De uitvoering en coördinatie van taken verloopt via de ambtelijke organisatie vaak ook in overleg met de inwoners (participatie). Door beleid op te stellen wordt richting gegeven aan deze organisatie. Beleid wordt veelal door de gemeenteraad vastgesteld en door het college van B&W uitgevoerd. Invloed hebben we dus via de gemeenteraad en het is handig daar mensen te (leren) kennen.

Financiën. Via de rijksoverheid of middels lokale heffingen ontvangen gemeentes belastinggeld om te besteden aan de uitvoering van haar taken en het bereiken van de beleidsdoelen. Dit kan ze doen door te betalen voor de uitvoering van die taken, door samen te werken met bedrijven of burgers maar ook door leningen te verstrekken, garant te staan en subsidies of steun te verlenen om beleidsdoelen te halen. Dit kan rechtstreeks met burgers of bedrijven maar ook met (burger)collectieven of bijvoorbeeld coöperaties.

Thema 1

1. Bestuur, democratie en organisatie

Vanuit de dorpen willen we graag contact hebben met de gemeente en willen we dit goed kunnen organiseren. De belangrijkste vragen die wij als dorpsbewoner hebben zijn:

- Wie is ons aanspreekpunt bij de gemeente voor ons dorp?
- Hoe kunnen we weten hoe de gemeentelijke overheid het beste gestuurd kan worden?
- Hoe zorgen we ervoor dat dorpsbewoners en gemeentelijke overheid elkaar beter begrijpen?
- Hoe kan de overheid weten wat er speelt onder de dorpsbewoners?
- Hoe zorgen we ervoor dat de ambtelijke organisatie ook tijd heeft voor het dorp?

Oplossingen

1. [Dorpsloket \(lokaal gemeentelijk aanspreekpunt\)](#)
2. [Ondersteuning dorpsvereniging](#)
3. [Ontwikkelen, opstellen en verbeteren dorpsvisie](#)

1. Dorpsloket (lokaal gemeentelijk aanspreekpunt)

Wat wil ADA? Organiseer een gemeentelijk loket: een aanspreekpunt waar burgers en dorpsbelangenverenigingen vragen kunnen stellen over individuele dorpsplannen, dorpsvernieuwing, schade en versterking, dorpsregelingen, -subsidies, etc.

Hoe kun je dit als gemeente voor elkaar krijgen? Zorg ervoor dat elk dorp een integraal aanspreekpunt heeft en houdt. Zorg er ook voor dat de verantwoordelijke ambtenaar / consultant daar genoeg tijd en budget voor heeft. Zorg er ook voor dat deze medewerker voldoende verbinding heeft met de rest van de (ambtelijke) organisatie zodat vragen, kwesties en zaken opgelost kunnen worden.

Hoe pas je dit toe als gemeente? Installeer een steunpunt, dorpsondersteuner, dorpsbouwmeester, probleemoplosser, coöperatie-maker, gebiedsregisseur of gebiedsmanager en geef deze voldoende tijd, budget en verantwoordelijkheid zodat deze gesprekken kan voeren met het dorp. Deze dorpsondersteuner moet voldoende kennis hebben om vragen door te leiden naar de rest van de organisatie. Tijdens het maken of actualiseren van een dorpsvisie of het uitvoeren daarvan kan de samenwerking tussen deze gemeentelijke ondersteuner en het dorp zeer intensief zijn, maar in andere perioden wellicht beperkt worden tot een inloopuurtje en/of overleg met de dorpsvereniging.

Wie is daarvoor geschikt? De (ambtelijke) dorpsondersteuner denkt integraal, heeft tijd en aandacht en weet wie je moet hebben binnen de rest van de ambtelijke organisatie om tot realisatie van een idee te komen. De dorpsondersteuner is daarbij niet gehouden om elk willekeurig idee maar tot uitvoering te doen komen maar geeft in overleg met collega's aan in hoeverre de gemeente een idee kan en wil faciliteren. Daarbij worden zowel een kritische houding als de nodige creativiteit verwacht zowel richting de gemeentelijke (ambtelijke) organisatie als richting dorp en individueel

2. Ondersteuning dorpsvereniging

Wat wil ADA? Als dorp en dorpsbewoners kunnen we niet alles bijhouden wat er speelt in de gemeente en in ons gebied. We vragen de gemeente om hulp om ons te organiseren in een dorpsvereniging of een andere vorm (coöperatie, stichting, etc). Daarbij willen we voorkomen dat er een onduidelijke vertegenwoordiging plaatsvindt.

Hoe kun je dit als gemeente voor elkaar krijgen? Gemeenten kunnen kennis beschikbaar stellen aan het dorp en zijn bewoners over organisatievormen en dorpsraadpleging. Ervaringen met andere dorpen, verenigingen, coöperaties en stichtingen spelen daarbij een belangrijke rol. Zie deze organisatie als een belangrijke methode voor informatie-inwinning en debat, en daarmee voor de bijdrage aan de kwaliteit van democratische besluitvorming. Gemeenten zouden financieel moeten bijdragen aan zaken welke binnen het takenpakket of beleid van de gemeente passen en die een plek kunnen krijgen binnen de dorpsvereniging de huisvesting daarvan.

Hoe pas je dit toe als gemeente? Binnen gemeenten is er kennis over de verschillende soorten dorpsorganisaties. Als dit er niet is, moet het ontwikkeld worden. Bovendien moet er contact zijn met verschillende dorpen en de bestaande dorpsorganisaties. Dit is een taak voor de dorps-/ gebiedsondersteuner. Er wordt gezamenlijk overlegd over de vorm en manier van informatieuitwisseling. Welke maatschappelijke taken kunnen vervuld worden? En welke rol speelt huisvesting daarbij? Zo kan een dorpshuis of-kamer ook gebruikt worden voor dagbesteding of opvang, het verenigingsleven of het welzijns - en vrijwilligerswerk.

3. Ontwikkelen, opstellen en verbeteren dorpsvisie

Wat wil ADA? Gemeenten zouden het proces tot de vorming van een wijk - of dorpsvisie moeten begeleiden, helpen om het vast te leggen of te verbeteren, en om deze visie te gebruiken als basis voor verdere visievorming over het dorpsleven, -welzijn en -ontwikkeling. Ook wanneer ons dorp zelf nog niet met deze vraag gekomen is, willen we graag uitgenodigd worden om mee te denken hierover.

Hoe kun je dit als gemeente voor elkaar krijgen? Zet medewerkers in en huur vakspecialisten in om dit proces te begeleiden. Ondersteun het visietraject dat door inwoners zelf uitgevoerd wordt financieel. De gemeente is en blijft verantwoordelijk voor het beleid en kan daarom de dorpsvisie gebruiken om (ruimtelijke) besluiten en afspreken te maken. En ook kan deze dienen als uitgangspunt voor verdere visievorming.

Hoe pas je dit toe als gemeente? De gemeentelijke dorps- of gebiedsondersteuner speelt hierin een centrale en cruciale rol. De dorpsondersteuner kent de dorpsvisie of nodigt het dorp uit om er een op te stellen of om deze periodieke te actualiseren. Gemeenten dragen financieel bij voor informatie en advies, maar ook om enquêtes, bijeenkomsten, presentaties, maquettes etc. mogelijk te maken. Dit kan natuurlijk ook in natura, als gemeenten daartoe de mogelijkheden hebben. Als er nog geen dorpsorganisatie in het dorp is helpt de gemeente het dorp om deze formeel of informeel op te zetten waarbij een evenwichtige informatie-inwinning het uitgangspunt is (zie ook [dorpsvereniging](#)).

Hoe ziet zo'n visie eruit? In de visie staat hoe het dorp zichzelf ziet en waar het in de komende jaar naartoe wil werken. Bijvoorbeeld over hoe de straten, het groen en de speelplekken er uit komen te zien, hoe de verkeerssituatie kan verbeteren, waar een dorpsommetje mogelijk is, waar gebouwd mag worden en hoe het dorp bijvoorbeeld energieneutraal wordt en aangesloten raakt op (snel) internet.

Thema 2

2. Bouwen, wonen, leefomgeving en verkeer

Onze fysieke omgeving – van eigen huis-en-tuin tot de wijde omgeving – bepaalt voor een belangrijk deel hoe we leven, hoe we ons tot ons dorp en tot elkaar verhouden en of we ons veilig en prettig voelen. Dorpsbewoners vragen zich bijvoorbeeld vaak af:

- Hoe kunnen we verantwoord (en veilig) investeren in onze woning en bedrijf?
- Hoe krijgen we passende huisvesting? (Of moeten we binnenkort verhuizen?)
- Zijn er duurzame vervoersoplossingen?
- Hoe kunnen onze kinderen veilig naar school en veilig buiten spelen?
- Hoe kunnen we het groen en het water om ons heen duurzaam benutten?

Oplossingen

1. [Omgevingsvisie en omgevingsplan](#)
2. [Handhaving welstand en bouwverordening](#)
3. [Grondbedrijf](#)
4. [Vastgoedbedrijf en PPS](#)
5. [Woningbedrijf en PPS](#)
6. [Leefomgeving verbeteren](#)
7. [Gebiedscoöperatie openbare ruimte en voorzieningen](#)
8. [Particulier investeringsplan \(PIP\)](#)

1. Omgevingsvisie en omgevingsplan

Wat wil ADA? De gemeente maakt een eigen omgevingsvisie en omgevingsplannen met als belangrijke richtsnoer de dorpsvisies. Die visies en plannen moeten niet in beton gegoten zijn, maar enige flexibiliteit hebben, zodat ze langere tijd houdbaar en toepasbaar blijven.

Hoe kun je dit als gemeente voor elkaar krijgen? Maak de ideeën rond bouwen, wonen, leefomgeving en verkeer die in de dorpsvisies vervat zijn, tot uitgangspunt voor de door de gemeente vast te stellen omgevingsvisie voor een bepaald gebied (één of meerdere dorpen tezamen). Deze visie wordt in overleg met het dorp vastgelegd en tot beleid gemaakt. Uiteindelijk wordt dit beleid vertaald in een ruimtelijk besluit: het omgevingsplan (ook wel: bestemmingsplan). Met dit bestemmingsplan creëert een gemeente duidelijkheid over wat er de komende jaren wel of niet kan binnen een dorp waar het gaat om bouwen, ontwikkelen, versterken en de ontwikkeling van de (leef)omgeving.

Hoe pas je dit toe als gemeente? De dorpsvisies die door de dorpen (in samenwerking met de gemeente) zijn opgesteld, worden in goed overleg vertaald naar een omgevingsvisie waarin ook wordt uiteengezet hoe deze kan worden uitgevoerd en wat de haalbaarheid van deze plannen is. Van deze omgevingsvisie wordt door de gemeente beleid gemaakt na controle, bespreking en goedkeuring van de gemeenteraad. Daarna vindt de uitwerking hiervan plaats in een omgevingsplan: het bestemmingsplan.

Wat zijn de consequenties hiervan? Hier heb je een nog langer, dieper en fijnzinniger overleg voor nodig tussen gemeente en dorp, waarbij de gemeente nog nadrukkelijker individuele en collectieve belangen met elkaar in verhouding moet brengen. Gemeenten en grondeigenaren moeten zich vervolgens houden aan dit omgevingsplan en kunnen daarvan ook profiteren. Zo kunnen er bestemmingen verruimd worden zodat woningen gebouwd kunnen worden of ondernemingen of maatschappelijke voorzieningen gevestigd worden. Het kan ook betekenen dat gronden aangekocht en/of verkocht moeten worden door de gemeente om bijvoorbeeld een nieuwe verkeerstructuur of -opzet van de buurt mogelijk te maken.

2. Handhaving welstand en bouwverordening

Wat wil ADA? In overleg met de dorpen handhaaft de gemeente de welstandsnormen, een goede ruimtelijke ordening en de veiligheid en let vooral op de zogenaamde 'rotte kiezen': panden die staan te verkrotten en daarmee een ongewenste maatschappelijke invloed hebben op de dorpsomgeving.

Hoe kun je dit als gemeente voor elkaar krijgen? De basis van alles vormt een goede ruimtelijke ordening, zoals die verankerd is in de omgevingswet, plus de normen op het gebied van welstand en veiligheid. Alleen al op basis van bijvoorbeeld de bouwverordening kan de gemeente diverse maatregelen nemen om te handhaven. Vaak is het nodig hiervoor nog beleidsinstrumenten te ontwikkelen zoals een uitgebreide welstandsparagraaf en een ruimtelijk afwegingskader.

Hoe pas je dit toe als gemeente? Beter, vaker en sterker handhaven zou hiervoor het meest geschikt zijn, hoewel hier vaak voor wordt teruggedeinsd, vanwege de mogelijke (juridische)conflicten die dit kan opleveren. Bereid de mogelijkheden op dit gebied toch goed voor, alleen om de consequenties van handhaving te kunnen overzien. Een alternatieve route is op basis van het gemeentelijk beleid in gesprek te gaan met de eigenaar om deze aan te zetten tot herstel of herontwikkeling. Aankoop van panden op basis van een valide bedrijfsplan behoort hierbij tot de mogelijkheden. Er kan daarbij gekozen worden voor een minnelijk traject of een hardere lijn waarbij uiteindelijk zelfs van onteigening sprake kan zijn.

3. Grondbedrijf

Wat wil ADA? Als we onze dorp willen verbeteren, veranderen of uitbreiden dan willen we graag dat gemeenten een actief- en strategisch grondbeleid voeren, door middel van een grondbedrijf. Wat voorgenomen wordt in de dorpsvisies, wordt hierbij vertaald als omgevingsvisie en uitgewerkt in een omgevingsplan. Hierbij ontstaat een krachtig instrument dat bij kan dragen aan de realisatie van de dorpsplannen.

Hoe kun je dit als gemeente voor elkaar krijgen? Het gemeentelijk grondbedrijf is een beproefd instrument waarmee door gemeenten ruimschoots ervaring is opgedaan in stads- en dorpsvernieuwingen. Het grondbedrijf doet aan- en verkopen van gronden en opstellen, maakt afspraken met eigenaren ten behoeve van kostenverhaal en werkt aan de uitvoering van het gemeentelijk beleid en de ruimtelijke plannen (het bestemmingsplan). Ze kan ingezet worden om bij te dragen aan de realisatie van datgene wat in de dorpsvisies beoogd wordt. Het grondbedrijf werkt in principe met kostendekkende bedrijfsplannen (de grondexploitatie) maar kan op basis van gemeentelijk beleid ook dekking vinden in de gemeentebegroting. Het grondbedrijf werkt met behulp van grondexploitaties als een 'revolverend' fonds. Kenmerk van zo'n revolverend fonds is dat terugvloeiende middelen opnieuw ingezet kunnen worden.

Hoe pas je dit toe als gemeente? Juist daar waar 'de markt' de uitvoering van bouwplannen niet oppakt (omdat er bijvoorbeeld elders makkelijker rendement gehaald kan worden) kan de overheid middels het grondbedrijf ontwikkelingen vlot trekken die maatschappelijk en/of economisch wel gewenst zijn. Het kan bijvoorbeeld gaan om de aankoop van een 'rotte kies', de verkoop van een school als dorps- of buurthuis of juist de aankoop van een kerk of een school maar ook om bijvoorbeeld de aankoop van grond zodat er een nieuwe veilige fiets- en wandelroute voor de kinderen kan ontstaan op weg naar school. Gemeenten kunnen daarbij gebruik maken van een afwegingskader waarbij marktfalen en maatschappelijk belang in balans gebracht worden. Natuurlijk verwachten we als dorpsbewoners niet dat in elke willekeurige situatie tot aan- of verkoop overgegaan wordt, maar een actiever bouwbeleid via het Grondbedrijf strekt tot aanbeveling.

4. Vastgoedbedrijf en PPS

Wat wil ADA? Wij zouden graag willen dat gemeentelijke expertise en (financiering) aangewend worden om (bedrijfs)gebouwen of gebouwde voorzieningen een nieuw leven te geven als dit nodig is.

Hoe kun je dit als gemeente voor elkaar krijgen? Het gemeentelijk vastgoedbedrijf dat ook de gemeentelijke gebouwen en maatschappelijke voorzieningen ontwikkeld en beheerd kan worden ingezet om leegstand of incurant vastgoed te herontwikkelen. Deze herontwikkeling kan een nuttige bestemming te realiseren wanneer 'de markt' dit niet oppakt, maar transformatie wel gewenst is. Vaak is het noodzakelijk dat de gemeente hiervoor aanvullend beleid maakt. Hiervoor kan gekeken worden naar andere gemeenten die dit beleid al wel hebben ontwikkeld. Een solide afwegingskader voor overheidsingrijpen is hiervoor essentieel. Wanneer de markt faalt en de maatschappelijke behoefte groot is, is er eerder sprake van overheidsingrijpen.

Hoe pas je dit toe als gemeente? Het vastgoedbedrijf werkt met behulp van vastgoedexploitatie als een revolverend fonds. Ook kunnen publiek-private samenwerkingen (PPS) gestart worden als de markt het niet kan. Of omgekeerd, als het de gemeente niet lukt om bepaalde doelgroepen te bereiken. Daarbij kunnen subsidieregelingen, leningen of garantstellingen en stads- en dorpsvernieuwingsmiddelen ingezet worden om een maatschappelijk gewenste ontwikkeling te realiseren. Een voorbeeld kan ook zijn het ontwikkelen van een praktische 'rotte kiezen'-aanpak waarbij met gerichte acties en ingrepen in het vastgoed de gehele leefomgeving verbeterd kan worden. Ook kan gedacht worden aan vormen als een wijkontwikkelingsmaatschappij, dorpsontwikkelingsmaatschappij en een wijk- of dorpscoöperatie waarin gemeenten samenwerken met de dorpen en lokale maatschappelijke ondernemingen.

5. Woningbedrijf en PPS

Wat wil ADA? Gemeentelijke expertise en (financierings)mogelijkheden inzetten om vastgelopen woningmarkten vlot te trekken of door dorp en gemeente gewenste ontwikkelingen of verbeteringen te financieren als de markt het af laat weten. Het doel is hierbij de volkshuisvestelijke taak van gemeenten te versterken en een praktischere invulling te geven aan gebruikelijke planologische instrumenten zoals bestemmingsplannen of een omgevingsvergunningen. De oprichting van een woonbedrijf is de meest verregaande vorm van ingrijpen in de woningmarkt door gemeenten.

Hoe kun je dit als gemeente voor elkaar krijgen? De gemeente zou een gemeentelijk woningbedrijf kunnen oprichten dat woningen aankoopt, her-ontwikkelt, verkoopt, saneert of langdurig exploiteert. Dit kan zelfstandig, regionaal of in samenwerking met woningbouwcorporaties en andere private ondernemingen. Het woningbedrijf kan een ontwikkeling realiseren wanneer 'de markt' het af laat weten, maar ontwikkelingen op woongebied wel gewenst zijn. Vaak is het noodzakelijk dat de gemeente hiervoor extra beleid maakt. Hiervoor kan bij andere gemeenten gekeken worden die hier meer ervaringen mee hebben. Een solide afwegingskader voor overheidsingrijpen is hierbij essentieel.

Hoe pas je dit toe als gemeente? Het woningbedrijf werkt met behulp van vastgoedexploitatie als een 'revoluerend' fonds. Ook kunnen publiek-private samenwerkingen (PPS) gestart worden als de markt het niet kan of andersom als het de gemeente niet lukt om bepaalde doelgroepen te bereiken. Ook kan gewerkt worden met garantstellingen, kan een 'woningruilregeling' gefaciliteerd worden (doorstroom) of kan er gewerkt worden met bijvoorbeeld een woningverbeteringsfonds. Daarbij kunnen subsidieregelingen, leningen/ garantstellingen en stads- en dorpsvernieuwingsmiddelen ingezet worden om een maatschappelijk gewenste ontwikkeling te realiseren. Een voorbeeld kan ook zijn het ontwikkelen van een praktische 'rotte kiezen' aanpak waarbij met gerichte acties en ingrepen in het vastgoed de gehele leefomgeving verbeterd kan worden. Ook kan gedacht worden aan vormen als een wijkontwikkelingsmaatschappij, dorpsontwikkelingsmaatschappij en een wijk- of dorpscoöperatie waarin gemeenten samenwerken met de dorpen en lokale maatschappelijke ondernemingen.

6. Leefomgeving verbeteren

Wat wil ADA? Het dorp wil samen met de gemeente een dorpsvisie ontwikkelen op het gebied van openbare ruimte, verkeer en vervoer. Dit kan gebeuren door middelen, kennis en ervaring beschikbaar te stellen.

Hoe kun je dit als gemeente voor elkaar krijgen? Gemeenten hebben reguliere onderhoudsbudgetten en -plannen voor het groot onderhoud aan de openbare ruimte. Ook beschikken ze soms over stads- en dorpsvernieuwingsmiddelen waarmee ingrepen bekostigd kunnen worden. Deze middelen zijn beschikbaar uit lokale belastinginkomsten en de uitkering van het Rijk aan de gemeenten of andere speciale uitkeringen of subsidies vanuit Provincie, Rijk of Europa.

Hoe pas je dit toe als gemeente? Vaak kennen de onderhoudsplannen een eigen dynamiek. gericht op de handhaving van de leefomgeving. Denk bijvoorbeeld aan nieuw asfalt, straatstenen, een nieuw riool of het vervangen van bomen. Ook de afdeling onderhoud moet snel en goed op de hoogte worden gesteld van onze dorpsvisie. Dat is een taak van de dorps- of gebiedsondersteuner. Maar er kan meer. Vaak kunnen namelijk met dezelfde middelen ook andere plannen uit de woonvisie bekostigd worden, eventueel aangevuld met regionale middelen of eigen dorpsinzet. Op deze manier kunnen bijvoorbeeld verkeersknelpunten opgelost worden, speelvoorzieningen gerealiseerd worden, straatmeubilair geplaatst worden, dorpsommetjes gemaakt worden, meer groen gemaakt worden, waterproblemen opgelost worden en een duurzame en klimaat adaptieve openbare ruimte gemaakt worden.

7. Gebiedscoöperatie openbare ruimte en voorzieningen

Wat wil ADA? Gemeenten zouden meer moeten samenwerken met dorpsbewoners, lokale ondernemers en onderwijsinstellingen om tot een slim gemeenschappelijk beheer van de openbare ruimte te komen en het in stand houden van lokale voorzieningen. Dorpen of gebiedscoöperaties die plannen hebben om voorzieningen zelf op te pakken of te verbeteren zouden bij hun gemeente op een warm onthaal moeten kunnen rekenen.

Hoe kun je dit als gemeente voor elkaar krijgen? Gemeenten beschikken over onderhouds- en beheerbudgetten voor werkzaamheden en diensten die via de eigen organisatie ingezet worden of aanbesteed worden. In plaats van aanbesteden kan een gemeente ook met het dorp en lokale ondernemers overleggen hoe dit budget anders ingezet zou kunnen worden, bijvoorbeeld door samenwerking. Dit moet uiteindelijk tot een zakelijke overeenkomst leiden en er zal marktconform en met voldoende mededinging gehandeld moeten worden.

Hoe pas je dit toe als gemeente? Denk bijvoorbeeld aan beheer en onderhoud van lokaal groen, parken, perken en pleinen, maar ook aan het in stand houden van (speel)voorzieningen of bijvoorbeeld het draaiende houden van een dierenweide. Daarvoor kun je een dorpscoöperatie oprichten waarin gemeenten bijvoorbeeld samenwerken met de dorpsvereniging en met inzet van vrijwilligers, werk-leertrajecten vanuit het onderwijs, lokale ondernemers of andere terreinbeheerders zoals de Provincie, Waterschappen en Staatbosbeheer etc. Ook voor andere taken en maatschappelijke ondersteuning kan de gemeente samenwerking zoeken met het dorp en zijn bewoners. Denk bijvoorbeeld aan zaken als personenvervoer, maaltijdverzorging of dagbesteding of dagopvang. Denk ook aan economische ontwikkelingen (energie, duurzaamheid, bedrijvigheid). De rechtsvorm of samenwerkingsvorm die hierbij gezocht moet worden moet in het verlengde liggen van de samenwerkingsvorm, en daarover moeten heldere afspraken gemaakt worden. Het gebruik van het woord 'coöperatie' is hierbij vooral illustratief.

8. Particulier investeringsplan (PIP)

Wat wil ADA? Gemeenten helpen individuele bewoners-eigenaren met vergunningen, een investeringsplan en subsidies, gecombineerd met eigen middelen en hypotheek.

Hoe kun je dit als gemeente voor elkaar krijgen? Voor het onderhouden-, het verbeteren- van woningen en het investeren in woningen is een veilig en haalbaar (investerings)perspectief noodzakelijk bij eigenaren en bewoners. Wanneer dit perspectief ontbreekt, of jarenlang ontbroken heeft, zijn de gevolgen daarvan soms maatschappelijk en zelfs collectief merkbaar. Achterstand in dorpen, buurten of het gebrek aan gewenste ontwikkelingen kunnen zo hele gebieden in negatieve zin beïnvloeden. Het helpen van particulieren kan dus een gemeentelijke taak worden, die bredere effecten heeft dan de staat van individuele woningen. Gemeenten helpen daarom bewoners-eigenaren bij het doen van een investerings-APK om duidelijkheid te verwerven over de staat en veiligheid van onze dorpspanden en de verbetermogelijkheden met het oog op onze toekomst.

Hoe pas je dit toe als gemeente? De gemeente kan een fonds 'particuliere woningverbetering' oprichten. Bewoners/eigenaren maken met de gemeente een toekomstplan voor hun woning en verwerken dat in een 'particulier investeringsplan'.

Wat zijn de consequenties hiervan? De gemeente helpt bewoners met de inzet van professionals zodat de regeling voor iedereen toegankelijk is. De gemeente biedt een overzicht over de veelheid van mogelijkheden, regelingen en subsidies waarmee bewoners-eigenaren geconfronteerd kunnen worden. Hierbij is samenwerking met banken en subsidie-instellingen (zoals het SNN2 en het SVn3) noodzakelijk. Gemeenten die nog geen opdracht gegeven hebben voor dergelijke regelingen kunnen een voorbeeld nemen aan gemeenten die dit wel hebben. Dit zou uitgebreid kunnen worden met bijvoorbeeld een bouwdepotregeling in relatie met schade, versterken en verbeteren, garantstellingen of overbruggingsleningen etc. Verder zouden er extra stimulansen ingebouwd kunnen worden voor de aanpak specifiek in dorpen zoals een collectiviteitsbonus of een stapelbonus voor het succesvol combineren van steun, collectieve middelen en eigen bijdragen.

Thema

Economie, milieu, natuur en klimaat

Maatschappelijke veranderingen op het gebied van natuur en milieu hebben vaak grote economische consequenties. Energietransitie is altijd ook een economische transitie. Klimaatmaatregelen en economie gaan daarom hand in hand, ook in de dorpen. Daarbij spelen belangrijke vragen als:

- Welke stimulans is er voor startende en groeiende energiecollectieven of innovatie?
- Hoe kan dit leiden tot een duurzaam economisch klimaat?
- Hoe bevorderen we een nieuwe gebiedseconomie met natuur, recreatie en toerisme?
- Hoe zorgen we voor een schonere lucht en minder (geluids)overlast?
- Hoe dragen we bij aan begrippen als CO₂-neutraal, klimaat-adaptief en natuur-inclusief?

Oplossingen

1. [Ondernemersplekken](#)
2. [Herbestemming](#)
3. [Dorpscoöperaties economie](#)
4. [Recreatieschap, rentmeesterschap en gebiedscoöperaties](#)

1. Ondernemersplekken

Wat wil ADA? Om een 'ondernemersklimaat' te stimuleren en de combinatie werken-en-leven te verbeteren kan de gemeente proberen startersplekken, (innovatieve) broedplaatsen en (thuis)werkomgevingen in een dorp te creëren. Dorpen en buurten worden zo leefbaarder, vooral als ook onderwijs, voorzieningen en ondernemerschap hierbij geïntegreerd worden.

Hoe kun je dit als gemeente voor elkaar krijgen? Als de gemeente maatschappelijke voorzieningen als scholen, dorpshuizen of andere voorzieningen bestemmen zou er ook geluisterd moeten worden naar de wensen van ondernemers en werknemers. Met behulp van leningen, garantstellingen en/of subsidies zouden zo ondernemersplekken kunnen worden gecreëerd. Ook kan er via (flankerend) beleid naar een combinatie van leefbaarheidsvoorzieningen (onderwijs, zorg, welzijn, vrijwilligers etc) gestreefd worden. Hier kan de haalbaarheid van dit soort initiatieven sterk toenemen.

Hoe pas je dit toe als gemeente? De gemeente kan stimuleren dat er faciliteiten komen voor startende ondernemers in dorpen of het creëren van creatieve en/of innovatieve omgevingen ondersteunen. Daarbij kan ook samengewerkt worden op andere maatschappelijke thema's zoals zorg, vrijetijdsbesteding of vrijwilligerswerk. Hierbij kan ook verbinding gezocht worden met het onderwijs. Ook de wens om bijvoorbeeld op afstand kunnen werken middels thuiswerkplekken of dichtbijhuiswerkplekken bieden kansen om te komen tot nieuwe woonwerkomgevingen. Cruciaal hierbij zijn bereikbaarheid via (openbaar) vervoer, en goede communicatiemogelijkheden zoals glasvezel.

Herbestemming

Wat wil ADA? Aandacht vanuit de gemeenten voor economisch in onbruik geraakte voorzieningen, gebouwen of terreinen, vaak met milieuproblemen, door beleid en middelen.

Hoe kun je dit als gemeente voor elkaar krijgen? De gemeente kan omgevingen zoals oude bedrijfspanden of ongebruikte voorzieningen, braakliggende gronden, verkrotte industriepanden of leefbaarheidsproblemen herbestemmen of saneren, via ruimtelijke instrumenten of economische stimulering (ontwikkeling of subsidiering). De gemeente heeft naast de zorg voor een goede ruimtelijke ordening ook de zorg voor een goed economisch klimaat, temeer omdat het eventueel ontbreken daarvan rechtstreeks van invloed is op de gemeentebegroting.

Hoe pas je dit toe als gemeente? Transformeer historische industriële terreinen tot nieuwe economische gebieden of andere bestemmingen voor natuur en milieu, voorzieningen, recreatie of wonen, in samenwerking met eigenaren. Hierbij kan zowel via de bestemming (omgevingsplan) als via ontwikkeling (de grondexploitatie/vastgoedexploitatie) of middels samenwerking met eigenaren (middelen en organisatie) bijgedragen worden aan het verbeteren van het economisch klimaat en het saneren van milieuproblemen.

Dorpscoöperaties economie

Wat wil ADA? Gemeentelijke samenwerking op tal van economische gebieden en thema's als innovatie, energie, vervoer, milieu, natuur, klimaat, recreatie en gebiedsontwikkeling.

Hoe kun je dit als gemeente voor elkaar krijgen? Gemeenten kunnen verschillende economische activiteiten stimuleren middels leningen en garantstellingen maar ook met subsidies, als daar specifiek beleid voor is. Als er geen beleid voor is kan hiervoor beleid gemaakt worden of verbeterd. Op grote thema's zoals energie, vervoer of de zorg is vaak wel (economisch beleid). Daarnaast zijn voor verschillende activiteiten vaak vergunningen nodig die door gemeenten verleend kunnen worden. Ook is regionale afstemming van belang waarvoor bij gemeenten vaak een beter inzicht in de situatie hoort te zijn. Gemeenten kunnen ook hulp bieden bij een eerste inschatting of een project haalbaar kan zijn of niet. Het is daarvoor wel noodzakelijk dat ook initiatiefnemers zelf over de nodige kennis en organiserend vermogen beschikken om tot een goed doortimmerd plan te komen.

Hoe pas je dit toe als gemeente? De gemeente kan dorpsbewoners ondersteunen die energie-, zorg- of gebiedscoöperaties willen oprichten. Voor een succesvolle coöperatie met economische activiteiten is namelijk een goed bedrijfsmodel nodig die de activiteiten duurzaam maakt. De rechtsvorm of samenwerkingsvorm is hierbij dienstbaar aan het voornemen om met elkaar samen te werken en daarover heldere afspraken te maken. Met advies en financiële ondersteuning (subsidies, regelingen) kan de gemeente hierin een belangrijke rol vervullen.

Recreatieschap, rentmeesterschap en gebiedscoöperaties

Wat wil ADA? Door veranderende wensen en eisen aan het gebruik en de inrichting van ons land is het verstandig om na te denken over een ander gebruik van het gebied in en rondom ons dorp, bijvoorbeeld op het gebied van de traditionele akkerbouw en veeteelt. Als dorpen zouden we graag met ondernemers en agrariërs, samen met andere dorpen, in overleg met de gemeente betrokken willen worden bij het ontwikkelen van visie en modellen voor een nieuw of ander gebruik van ons landschap.

Hoe kun je dit als gemeente voor elkaar krijgen? Gemeenten gaan over de bestemming van het landschap en hebben hier vaak een visie op die resulteert in beleid. Gemeenten werken hierin regionaal samen in overleg met provincie en andere terreinbeheerders zoals de waterschappen of Staatsbosbeheer en agrariërs. Aan deze visie kunnen door gemeenten stimulerende (economische) maatregelen gekoppeld worden zoals de gebruikelijke leningen, garantstellingen en/of subsidies. Er zijn echter ook mogelijkheden voor samenwerkingen waardoor bij een ander gebruik van het landschap nieuwe bedrijfsmodellen ontwikkeld kunnen worden.

Hoe kan het toegepast worden? Door bijvoorbeeld een recreatieschap op te richten waarin naast een veranderende landbouw die wellicht meer natuur-inclusief kan worden ook ruimte is voor natuur en in het bijzonder in een vorm waarbij ook nadrukkelijk sprake kan zijn van recreatief medegebruik. Door als dorpen, gemeenten en terreinbeheerders samen te werken, nieuwe economische activiteit (recreatie) mogelijk te maken en door samen een aantrekkelijk landschap vorm te geven kunnen er nieuwe bedrijfsmodellen ontwikkeld worden. Hierbij kan de rol van rentmeester verbreed worden en kan er zelf sprake zijn van natuur-inclusieve gebiedsontwikkeling. Naast natuur is er ook enorme behoefte aan meer watergebieden en klimaatadaptatie. Ook de landbouwsector zal hierdoor kunnen innoveren. Door samen op nieuwe manieren op het landschap 'te passen' kunnen budgetten bij elkaar gebracht worden, moet er opnieuw naar de onderliggende 'waarde' gekeken worden en ontstaan nieuwe organisaties. Hierin zijn voorbeelden in andere gemeenten en regio's te vinden. De rechtsvorm of samenwerkingsvorm is hierbij dienstbaar aan het voornemen om met elkaar samen te werken en daarover heldere afspraken te maken.

4. *Onderwijs, vorming, cultuur en sport*

Over de invulling van het reguliere onderwijscurriculum heeft de gemeente weliswaar niet veel te zeggen, maar daarbuiten en –boven is er nog veel mogelijk op het gebied van aanvullende vorming, bijvoorbeeld op het gebied van cultuur, sport en andere vormingsmogelijkheden. Meestal zijn die in steden of naburige regionale kernen ruim aanwezig, maar niet alle dorpsbewoners kunnen of willen die uitstapjes telkens maken. Dorpsbewoners vragen zich dus af:

- Hoe houden we het onderwijs bereikbaar?
- Welke andere vormen van scholing en opleiding kunnen aangeboden worden?
- Wat doen we aan verschillende vormen van sportieve tijdsbesteding en beweging?
- Hoe zorgen we voor (talent)ontwikkeling qua sport en cultuur?
- Hoe verbinden we onderwijs met gezondheid, welzijn, werk en inkomen?

Mogelijke oplossingen

1. [Verenigingsleven: sport, spel, cultuur en muziek, etc.](#)
2. [Dorpscoöperaties en werkleerbedrijven](#)
3. [Verbreiding onderwijs en vorming](#)

Verenigingsleven: sport, spel, cultuur en muziek, etc.

Wat wil ADA? Samen met de gemeente een lokaal en regionaal stimulerende biotoop in stand houden of creëren op het gebied van sport, spel, cultuur en muziek.

Verenigingen op dit gebied ondersteunen en helpen. We vragen hierbij ook in het bijzonder aandacht voor nieuwe initiatieven en samenwerkingen.

Hoe kun je dit als gemeente voor elkaar krijgen? De gemeente heeft middelen en beleid om het verenigingsleven een steun in de rug te geven en hebben vaak via de huisvesting voor onderwijs, sport, welzijn of zorg ook een rol in het faciliteren van locaties (denk ook aan vergunningen). Ook geeft de gemeente (inkomens)steun aan dorpsbewoners ten behoeve van de toegankelijkheid van het verenigingsleven (bereikbaarheid en middelen). Gezien de spreiding van dorpen vereist dit ook een regionale afstemming.

Hoe pas je dit toe als gemeente? Hoewel het verenigingsleven de facto een private aangelegenheid is, is het toch van groot belang voor de gemeente om hierbij een flinke vinger in de pap te houden – zeker als de dorpsbewoners daarom vragen. Verenigingen vergen vaak de inzet van veel vrijwilligers. De gemeente kan daarbij proberen de samenwerking met professionele instellingen te bevorderen en de balans tussen betaalde banen en het vrijwilligerswerk te bewaken. Zo kunnen bijvoorbeeld schaatsverenigingen samen een collectieve schaatsbaan gebruiken, de denksporten ook in het dorpshuis terecht, kan er ook muziek gemaakt worden op de (rijdende) popschool als aanvulling op het regulier onderwijs, verzorgt de golfbaan ook een dorpsommetje en gebruikt de tennisclub dat stuk braakliggende grond naast het voormalige schooltje dat nu een dorpshuis is etc. Ook wanneer nieuwe aanbieders of initiatiefnemers zich melden kunnen gemeenten er zorg voor dragen dat collectieve voorzieningen gedeeld kunnen worden en dat de samenwerking bevordert wordt.

Dorpscoöperaties en werkleerbedrijven

Wat wil ADA? We vragen als dorpen om de regionale medewerking van de gemeente om ruimte te creëren voor werkend leren in ons dorpen. Daarbij kan de samenwerking worden gestimuleerd met het verenigingsleven en andere vrijwilligersorganisaties en dorpsorganisaties, en de relatie tussen Stad en Ommeland versterkt.

Hoe kun je dit als gemeente voor elkaar krijgen? Een deel van de reguliere personeelsbudgetten van de gemeente kan ingezet worden om werkleerplekken te creëren. Als randvoorwaarde kan de samenwerking met onderwijs- en kennisinstellingen (ook uit de steden) gehanteerd worden bij de samenwerking tussen gemeente en ons dorp. De gemeentelijke inzet kan zich verder ook op re-integratie trajecten richten en deze koppelen aan samenwerkingsprojecten. Zo kunnen reguliere middelen, inzet en organisatie gericht worden op de dorpen. Ook de huisvesting voor deze activiteiten (bijvoorbeeld in of aan het dorpshuis) speelt een belangrijke rol en kan onderdeel zijn van de randvoorwaarden voor een dorpshuis.

Hoe pas je dit toe als gemeente? Door bijvoorbeeld te kijken of er stageplekken vervuld kunnen worden bij de dorpsvereniging, de dorpscoöperatie(s) en het verenigingsleven. Maar vooral ook om de regionale integratie van het onderwijs bij de dorpsactiviteiten en de gemeentelijke aanjaagfunctie daarin. Gemeenten spreken met de dorpen af dat bij de steun aan dorpsverenigingen, de coöperaties met de gemeenten en de huisvesting van diverse activiteiten en de gemeentelijke inzet op arbeidsparticipatie het creëren van werkleerplekken op een verantwoorde wijze deel uitmaakt van het bedrijfsplan. De gemeente overlegt daarbij met de onderwijs- en kennisinstellingen en coördineert de plannen.

Verbreiding onderwijs en vorming

Wat wil ADA? Dat de gemeente een coöperatieve en coördinerende houding aanneemt ten aanzien van een mogelijke verbreiding van het standaardcurriculum van het lokale onderwijs. Dat gaat bijvoorbeeld over sport, bewegen, spel, kunst, filosofie, muziek, ondernemerschap, digitalisering en informatiekunde etc.

Hoe kun je dit als gemeente voor elkaar krijgen? De gemeente heeft inhoudelijk weinig te zeggen over onderwijs, bijvoorbeeld over het verplichte curriculum of de organisatie van het onderwijs. Wel gaat de gemeente over de huisvesting, voert sportbeleid uit en zorgt voor bibliotheken en andere voorzieningen. Ook ziet de gemeente toe op de kwaliteit van de kinderopvang, heeft een verbinding met het verenigingsleven en vrijwilligersorganisaties en kan in lokale dorpscoöperaties of wijkbedrijven participeren. Door in de huisvesting en het beleid te sturen op het verbreden van het standaardleerpakket van onderwijs- en vormingsinstellingen kan met de dorpen vraag en aanbod op onderwijsgebied samengebracht worden. Ook bij de inzet van middelen voor verenigingen, coöperaties en onderwijs(huisvesting) kan gestuurd worden op het belang van een bredere vorming en de bereikbaarheid daarvan (letterlijk en figuurlijk). Een regionale aanpak waarbij de steden en de dorpen elkaar versterken is daarbij niet uit te sluiten. Veel dorpen zijn met name aangewezen op de steden en regionale kernen voor het extra aanbod. Wat betreft de bereikbaarheid voor kinderen van ouders met (te) weinig inkomen kunnen gemeenten (inkomens)steun verlenen of vervoer aanbieden daar waar andere oplossingen niet mogelijk blijken.

Hoe pas je dit toe als gemeente? Door het ontwikkelen van multifunctionele accommodaties waarbij naast dorpshuis, school, kinderopvang, dagbesteding, vrijwilligerswerk, verenigingsleven, sportlocatie en (gezondheid)zorg ook ruimte is voor extra onderwijsprogramma voor sport, bewegen, spel, kunst, filosofie, muziek, ondernemerschap, digitalisering en informatiekunde etc. Daarnaast kunnen gemeenten de samenwerking bevorderen door bij hun steun aan diverse verenigingen en organisaties ook inzet te vragen op het aanbieden een breder onderwijspakket en een verlengde schooldag. Gemeenten kunnen ook een coördinerende rol bij regionale samenwerking spelen, bijvoorbeeld met onderwijsinstellingen, kinderopvang, verenigingen, -organisaties en -aanbieders. Vraag, aanbod en de kwaliteit dienen hierbij goed bewaakt worden. Niet onbelangrijk is daarbij de noodzaak om alle kinderen financieel de mogelijkheid te geven om deel te nemen door bijvoorbeeld een kortingspas of regeling en te zorgen voor voldoende lokale vervoersmogelijkheden naar- en gezonde voeding tijdens het

programma. Het programma kan ook naar de kinderen toegebracht worden (voorbeelden: bibliobus, rijdende popschool, kunst- en filosofie-lab etc.). Ook zouden bijvoorbeeld de mogelijkheden voor buitenscholen of zomerscholen ruimtelijk en programmatisch bevorderd kunnen worden door hiervoor plekken te creëren. Dorpen in de regio kunnen hierin samenwerken met bijvoorbeeld thematische coöperaties of -organisaties welke een (specialistisch) deel van het programma kunnen verzorgen. Onderwijsinstellingen kunnen vervolgens de vrije ruimte in hun pakket gebruiken om hier gebruik van te maken.

Gezondheid, welzijn, werk en inkomen

Gezond en nuttig je tijd besteden zonder bestaansonzekerheden, en met oog voor anderen is niet voor al onze dorpsbewoners vanzelfsprekend.

Gemeenschapsvorming en verbinding met de omgeving moeten vaak van buitenaf gestimuleerd worden. Welzijnsondersteuning, professionele zorg en werkgelegenheid blijven de hoeksteen van onze dorpen. De belangrijkste vragen zijn:

- Hoe zorgen we ervoor dat iedereen mee kan doen?
- Hoe verbinden we gezondheid met onderwijs en werk?
- Waar komen we bijeen om elkaar te ontmoeten en te helpen?
- Hoe bevorderen we een preventieve samenhang tussen welzijn en (gezondheids)zorg?
- Hoe bevorderen we vrijwilligerswerk, stageplaatsen en werk-leertrajecten in onze omgeving?

Mogelijke oplossingen

1. [Dorpscoöperaties welzijn en zorg](#)
2. [Wijk- en dorpsbedrijven](#)

Dorpscoöperaties welzijn en zorg

Wat wil ADA? Hulp en ondersteuning van onze gemeente bij het organiseren en financieren van gezonde zelfredzaamheid in de dorpen.

Hoe kun je dit als gemeente voor elkaar krijgen? Gemeenten hebben (wettelijke) taken op het gebied van maatschappelijke ondersteuning en zorg, en steunen vaak welzijns- en vrijwilligersorganisaties. Een groot deel van de zorg is ook landelijk geregeld en loopt via de verzekeraars. Door verschillende verantwoordelijkheden en geldstromen ontstaat niet altijd een optimaal pakket waarbij preventie, begeleiding van zelfredzaamheid en de uiteindelijke 'professionele zorg' in balans zijn en goed met elkaar samenhangen. Vrijwilligers en professionals zijn hierbij even noodzakelijk, waarbij we nooit de belasting van de mantelzorg mogen vergeten. Door beter en vaker samen te werken en goed te organiseren kan de gemeente zijn rol aanpassen en de budgetten anders inzetten. Hierdoor kunnen op den duur sterkere gemeenschappen ontstaan en de middelen effectiever besteed worden. Ook lokaal ondernemerschap kan hierin betrokken worden en ook de eigen bijdrage van mensen hierin hoeft niet onderschat te worden waarbij zelf op solidariteit geanticipeerd kan worden. Gemeenten kunnen daarbij ook kennis en coördinatie aanbieden aan de dorpen en voor dit onderwerp is voortdurend landelijke aandacht om tot een optimale combinatie van zorg en welzijn te komen.

Hoe pas je dit toe als gemeente? Door verschillende soorten samenwerking te stimuleren, te ondersteunen en te creëren. Maar ook door ruimte (plek) te scheppen voor de organisatie van bijvoorbeeld ontmoeting en spel, lokaal vervoer, dagbesteding, maaltijdverzorging, buddy-programma's, eenzaamheidsbestrijding, ondersteuning van kleine klussen, lichamelijke verzorging (kapper, pedicure etc.), steunpost thuiszorg, bloedprikken, huisartshulp, noodhulp (bedden). Deze activiteiten kunnen gecombineerd worden met andere activiteiten binnen bijvoorbeeld de dorpshuizen, in samenwerking met de dorpsvereniging. Ook als ons dorp geen 'gemeenschappelijk dak' heeft, kan er samengewerkt worden met dorpen in de buurt. Naast de inzet van vrijwilligers en de geïnstitutionaliseerde zorg kan ook lokaal ondernemerschap hierin betrokken worden: van kleine klussen tot activiteiten programma's en hulp in de huishouding. Hierbij kan een optimale mix gezocht worden tussen verzekerde zorg, maatschappelijke ondersteuning, welzijns- en vrijwilligerswerk en lokaal ondernemerschap. Daarbij is ook een eigen bijdrage en een solidariteitsregeling voor hen die niet of weinig kunnen bijdragen mogelijk. Gemeenten kunnen daarbij hun middelen aanwenden anticiperende op

collectiviteitsvoordelen en een afnemende zorgvraag door preventieve werking van de aanpak.

Wijk- en dorpsbedrijven

Wat wil ADA? De gemeente ondersteunt of initieert lokale ruimtes in ons dorp voor een combinatie van kleine lokale bedrijvigheid, werken op afstand, werk-leer-bedrijven, re-integratie trajecten en vrijwilligerswerk. De lokale betrokkenheid zal hierdoor gestimuleerd worden.

Hoe kun je dit als gemeente voor elkaar krijgen? De gemeente heeft als een van zijn taken om arbeidsparticipatie te bevorderen en mensen zonder baan en inkomen te steunen. Verbinding met anderen, een als zinvol ervaren tijdsbesteding en geen zorgen over bestaanszekerheid zijn waardevolle bestanddelen voor een uitgangspositie van onze dorpsbewoners waarin ze zichzelf verder kunnen ontwikkelen en (arbeids)participatie mogelijk wordt. De inzet van gemeenten zou dus meer gericht kunnen worden op de ontwikkeling van dit soort plekken.

Hoe pas je dit toe als gemeente? In de dorpen en in samenhang met dorpsverenigingen, dorpscoöperaties, verenigingsleven, onderwijs, cultuur, sport, welzijn en zorg zijn voldoende aanknopingspunten voor (vrijwilligers)werk en werk-leeromgevingen. In samenwerking met onderwijsinstellingen kunnen gemeenten, naast de directe steun aan individuen, voor een meer integrale benadering kiezen en ook de samenwerking met (dorps)verenigingen, coöperaties en lokale bedrijvigheid richten op participatie voor werkzoekenden en het creëren van werk-leer omgevingen. Deze plekken in dorpshuizen en op multifunctionele accommodaties kunnen een platform bieden voor ontwikkeling en groei. Ook het bedrijfsleven kan hier van profiteren doordat het nieuwe werknemers kan vinden en opleiden. Niet elk dorp kan of wil over deze faciliteiten beschikken maar door regionaal samen te werken kan de betrokkenheid toch vergroot worden.

Wat wil ADA?

[Wie is ADA?](#)

[Wat wil ADA?](#)

[Waarom werd ADA bedacht?](#)

[Waar komt ADA vandaan?](#)

[Hoe kan ik meedoen met ADA?](#)

[Wie zijn verantwoordelijk voor ADA?](#)

Wie is ADA?

De Actieve Dorpen Aanpak (ADA) is ontwikkeld door Groninger Dorpen en gaat uit van de vraag wat dorpsbewoners en hun -verenigingen, gemeenten en instanties kunnen leren van de vele dorpsprojecten die in het afgelopen decennium zijn ontstaan in de provincie Groningen. Hoe hebben de bewoners en hun verenigingen deze succesvolle projecten aangepakt? Hoe verliep de samenwerking met verenigingen, instanties en gemeentes? Hoe vonden ze ondersteuning? Hoe kun je projecten duurzaam en bestendig maken?

Met een team specialisten, onderzoekers en schrijvers inventariseerden we vanaf 2019 de verschillende Groningse dorpsprojecten, brachten de belangrijkste inzichten, tips en technieken in beeld, en bedachten een methode waarmee nieuwe dorpsprojecten eenvoudig en effectief bedacht, gepland en uitgewerkt kunnen

worden: de Actieve Dorpen Aanpak. Ondersteund door vele dorpsverhalen en gericht op drie groepen: dorpsbewoners, dorpsverenigingen (dorpsbelangen) en gemeenten/regionale provinciale instanties. We kunnen allemaal van elkaar leren en we moeten allemaal met elkaar samenwerken.

Wat wil ADA?

De Actieve Dorpen Aanpak (ADA) zou graag willen dat dorpsbewoners, hun verenigingen en de overheden en instanties daaromheen actief helpen om hun dorpen te verbeteren, versterken en verfraaien. Dat doen ze al – getuige de vele dorpsprojecten op deze site – maar niet overal. En ook niet altijd overal even succesvol. Door naar elkaar te kijken en van elkaar te leren verwijdt je je blik en verhoog je de effectiviteit van je dorpsprojecten.

Belangrijkste aspect daarvan is dat bewoners zich verantwoordelijk voelen voor hun dorpen en de omliggende landschappen en daar actief hun steentje aan willen bijdragen, voor zover dat mogelijk is. Niet in hun eentje, maar in samenwerking met andere bewoners, plaatselijke verenigingen, gemeentes en regionale en provinciale instellingen. Wat begint met meedenken en meehelpen kan zo uitgroeien tot participeren en ondernemen. Zelf doen – maar wel met z'n allen. En vanuit de eigen toekomstwensen.

Die toekomstwensen zijn vaak gebundeld in gezamenlijke dorps-, toekomst- en gebiedsplannen waar Groninger Dorpen een actieve rol in speelt, bijvoorbeeld via de methode [Typisch Gronings](#). Wie de toekomst van zijn dorp mede wil bepalen, zal vanuit de identiteit en geschiedenis naar de toekomst moeten kijken. Je hebt een richtsnoer nodig om te weten waar je met z'n allen naartoe gaat, je moet weten wie daar allemaal bij betrokken zijn en wat de mogelijkheden en de spelregels zijn.

Waarom werd ADA bedacht?

Niet alleen in Groningen, maar in heel Nederland zijn we op zoek naar manieren om de doe-democratie vorm te geven: een samenleving waarin iedereen die dat kan verantwoordelijkheid neemt voor zijn of haar eigen leven en omgeving en daar actief aan bijdraagt. Die participatiesamenleving kan volgens ons alleen gestalte krijgen als alle partijen – van boven en van onderen – de gelegenheid krijgen om hun ideeën over hun woonplaats en gemeenschap uit te werken en gestalte te geven. Ieder in zijn eigen rol, ieder met zijn eigen verantwoordelijkheid, ieder in het volle besef dat je altijd zult moeten samenwerken om iets voor elkaar te krijgen.

Vandaar dat we ook pleiten voor een gelijkwaardige, verantwoordelijke samenwerking. Samenwerking tussen bewoners, tussen bewoners en dorpsverenigingen, tussen dorpen en gemeentes, tussen gemeentes en regionale en

provinciale instanties. Vandaar ook het belang dat we in de ADA-methode hechten aan de vele vormen en mogelijkheden van samenwerking.

Dat betekent dat je soms meedoet om de ideeën van anderen werkelijkheid te laten worden, en dat je soms zelf de bedenker en voortrekker van zo'n project bent. En daarmee de verantwoordelijkheid wilt en durft te nemen.

Van eenvoudige dorpsprojecten tot complexe zorgcoöperaties: Groningse burgers hebben in het afgelopen decennia laten zien dat ze hun schouders onder projecten kunnen en willen zetten. En dorpsbelangenverenigingen en gemeentes hebben laten zien dat ze dit soort projecten willen en kunnen ondersteunen.

Andersom hebben deze gemeentes en verenigingen ook de steun ondervonden van dorpsbewoners bij het realiseren van diverse projecten. Een open, gelijkwaardige samenwerking is hierbij de sleutel.

Waar komt ADA vandaan?

De Actieve Dorpen Aanpak komt voort uit de ideeën van vanOnderen – een beweging die een aantal jaren geleden ontstond vanuit een aantal Groningse dorpen om handen en voeten te geven aan de aanpak van de gaswinningsproblemen. Hun invalshoek daarbij was: niet van bovenaf maar van onderen. Vanuit de invalshoek van dorpsbewoners en hun -verenigingen wordt gekeken wat voor mogelijkheden er voor Groningse dorpen zijn om problemen het hoofd te bieden. Welke aanpak werkt? Hoe kun je van elkaar leren? De Actieve Dorpen Aanpak borduurt hierop voort en verbreedt het perspectief naar alle Groningse dorpen en alle soorten dorpsprojecten.

Hoe kan ik meedoen met ADA?

Dat kan door je Groningse dorpsproject aan ons door te geven via *dit* webformulier. Wij zorgen er dan voor dat er t.z.t. een dorpsverhaal op deze site wordt gepubliceerd.

Wie zijn verantwoordelijk voor ADA?

De eindverantwoordelijkheid berust bij Groninger Dorpen: Rik Niejenhuis, Nienke Vellema, Gilian Wijnalda.

Projectleider: Annemarieke Aarts

Teksten: Louis Stiller, Annemarieke Aarts, David Inden

Beeld: Vera Post

Design: Jabik de Vries

Website: Pixelstijl / Dries Arnolds